

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Бондарчук М.Р.

студент;

Абрагам В.І.

викладач,

ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж імені І.Я. Франка»

Житомирської обласної ради

НАСТУПНІСТЬ У НАВЧАННІ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Проблема наступності у навчанні – це проблема забезпечення переходу особистості на якісно новий щабель розвитку завдяки створенню комфортних умов для розкриття її потенціалу під час переходу одного типу організації освітнього процесу в інший.

Принцип наступності в навчанні означає погодженість і взаємозв'язок усіх щаблів навчально-виховного процесу. Реалізація даного принципу гарантує цілісність і єдність освітнього процесу. Перехід на кожний новий щабель навчання пов'язаний з необхідністю адаптації дитини до нових освітніх умов. Будь-які перехідні періоди висувають специфічні проблеми, що потребують своїх способів розв'язання. Не є винятком і перехід учнів з початкової школи до середньої ланки. Необхідність цілеспрямовано полегшувати школярам адаптаційний період переходу з початкових класів до основної школи збільшується через кризу раннього підліткового віку. Результати психологічних і фізіологічних досліджень переконливо доводять, що діти 11-12 років вступають у свій перший період статевого дозрівання, їхній організм починає перебудовуватися, відбуваються бурхливі зміни в зовнішньому вигляді й у фізіології підлітка. У школярів спостерігається зниження активності, вони стають повільнішими. У той же час зростає можливість неадекватної реакції молодших підлітків на зауваження дорослих. Характерними рисами поведінки стають різкість, примхливість, швидка зміна настрою. Ці особливості необхідно враховувати педагогові в процесі організації навчання. Підліток хоче, щоб його сприймали як дорослого. Він очікує визнання себе дорослим, рівних відносин з ним, рівноправного статусу в соціальних групах. Разом з тим, він не готовий оцінювати свої вчинки. Він ще не може осмислити й зрозуміти себе, своє місце й призначення у світі. Звідси – прагнення до самоствердження, перевірки своїх фізичних можливостей. Даний період

пов'язаний із зростанням непорозумінь між підлітками і дорослими, що найчастіше є причиною конфліктів. Прагнення до незалежності означає потребу мати свою власну думку, самостійно визначати свою поведінку. Він постійно доводить щось собі й іншим, часто виявляється наодинці зі своїми проблемами. Через це зростає значення групи однолітків, і це коло однолітків відіграє основну роль у розвитку підлітка. Усі перелічені особливості, відмінності в організації навчально-виховного процесу в початковій і середній школі роблять проблему наступності початкової й середньої освіти актуальною.

Умови навчання, що змінилися, висувають більш високі вимоги до інтелектуального й особистісного розвитку, до ступеня сформованості в дітей певних знань, способів навчальних дій, до рівня розвитку довільності, здатності до саморегуляції. Однак цей рівень розвитку далеко не однаковий у різних учнів: в одних він відповідає умовам успішності їхнього подальшого навчання, в інших – ледь сягає доступної межі. Тому даний перехідний період може супроводжуватись появою різного роду труднощів, що виникають не тільки у школярів, а й у педагогів. Що саме характеризує особливості інтелектуального й особистісного розвитку школярів на стику молодшого шкільного й підліткового віку? У цей період відбуваються істотні зміни в психіці дитини. На основі розвитку нового рівня мислення відбувається перебудова всіх інших психічних процесів. Як зазначив Д.Б.Ельконін, «пам'ять стає мислячою, а сприйняття думаючим». Численні дослідження показують, що розвиток мислення в поняттях сприяє подальшому розвитку в дітей рефлексії - розуміння ними свого психічного життя, формування ставлення до самого себе [1, с. 45]. У результаті в дитини починають розвиватися власні погляди, думки, у тому числі усвідомлення значимості освіти. Пізнавальна сфера, як і раніше, розвивається як провідна. Найсерйозніші вимоги пред'являються до розмовного розвитку учнів: навичок логічних операцій з поняттями, систематизації навчальних занять, інтелектуальних навичок, розуміння змісту досліджуваних понять, грамотності і змістовності усного й писемного мовлення. Навчальна діяльність доповнюється іншими видами діяльності, і всі разом вони тепер впливають на розвиток учня. При цьому навчальна діяльність залишається основною й далі визначає зміст мотиваційних сфер особистості. З початку навчання в середній школі розширюється саме поняття «навчання», тому що тепер воно може виходити за межі класу, школи, може здебільшого здійснюватися самостійно, цілеспрямовано. Якісно змінюються вимоги до мотивації навчальної діяльності. З'являється новий вид навчального мотиву – мотив самоосвіти, представлений поки в найбільш простих формах – в інтересі до додаткових джерел знань. Крім того, успішне навчання в середній ланці вимагає більш глибоких і змістовних спонукальних сил:

орієнтації на способи одержання знань, розуміння змісту навчання «для себе». Якщо інтерес до навчання стає змістовним мотивом у дитини, то навчальна діяльність забезпечує її успішний психічний розвиток. Найбільша кількість дітей з так званою дезадаптацією, таких, що не вміють пристосуватися до школи, виявляється в середніх класах. Це може виявлятися в низькій успішності, поганій дисципліні, погіршенні взаємин з дорослими і однолітками, появі негативних рис у поведінці учня, негативних суб'єктивних переживаннях. Якщо в молодших класах шкільна дезадаптація становить 5-10%, то в середніх – 15-20%. У старших класах ситуація знов стабілізується. Класовод четвертого класу повинен прокласти «місток» між початковою і основною школою, допомогти підготуватися до вимог нового середовища, умов життя та діяльності. За якими показниками можна визначити, що учні початкової школи підготовлені до переходу в середню ланку? Можна виділити наступні критерії готовності до навчання в середній школі: сформованість основних компонентів навчальної діяльності; новоутворення молодшого шкільного віку – довільність, рефлексія, мислення в поняттях у відповідних до віку формах; успішне засвоєння навчального матеріалу; якісно інший, більш дорослий тип взаємин з учителями й однокласниками. Готовність або неготовність учнів до наступного вікового й освітнього етапу виявляється не тільки в ступені успішності їхнього навчання, а й у тих переживаннях, які відбивають те, як саме ця успішність оцінюється самими школярами. Не завжди невдача може викликати негативні переживання, а з іншого боку, у деяких випадках і цілком пристойні, з поглядів педагогів, досягнення розцінюються учнями як незадовільні.

Однією з найчастіших проблем, що виникають під час переходу з початкової школи до середньої, є складність адаптації учнів п'ятих класів до нових учителів. Вона може супроводжуватися частими конфліктами, взаємним невдоволенням учителів і учнів. Іноді з'являються специфічні труднощі у класного керівника в його контактах не тільки з дітьми, а й з батьками. На відміну від початкової школи, батьки тепер отримують інформацію про своїх дітей від різних учителів, тому мають можливість зіставити успіхи в навчанні дитини, її поведінку на різних уроках, у різних ситуаціях шкільного життя. Вони порівнюють ці успіхи і невдачі своїх дітей з тими, які були раніше, і зміни в гірший бік, що виникають іноді в п'ятому класі, часто пояснюють недостатньою кваліфікацією педагога, неправильним ставленням учителів, особливо класного керівника. Це, природно, може стати причиною появи конфліктів між батьками й учителями, що, у свою чергу, відбивається на ставленні дітей до школи, навчання, учителів і збільшує труднощі перехідного періоду. Перехід до нових учителів, до більшої самостійності в навчальній роботі потребує від учнів певного часу на

звикання до іншої манери подачі різноманітних навчальних завдань. Чим більше розходжень між колишнім учителем і новим щодо цього, тим імовірніше виникнення труднощів адаптації до навчання в середній ланці. Названі обставини диктують необхідні зміни позиції дорослого в організації навчально-пізнавальної діяльності [2, с. 67]. Педагоги й батьки – фасилітатори, що забезпечують умови для успішної діяльності підлітків і взаємонавчання в середовищі однолітків. До п'ятого класу починають визначатися багато сторін особистісного розвитку дитини. Велику роль у цей період відіграє спілкування з однолітками. Саме характер складних відносин з ними, а не тільки успіхи в навчанні й стосунки з учителями, багато в чому визначає емоційне самопочуття дитини. Істотно змінюється самооцінка школярів цього періоду. Дитячо-дорослі форми організації суспільно й особистісно значимої діяльності, у яких дитина може затвердити свій статус, виявити лідерські якості, стають механізмами соціальної адаптації. Велику роль в успішній адаптації дитини під час переходу з початкових класів до середньої ланки відіграє вчитель, класний керівник. Щоб допомогти дитині, яка прийшла з початкової школи, відчувати себе комфортно в нових умовах, розкрити наявні в неї інтелектуальні, особистісні, фізичні ресурси для продовження успішного навчання й повноцінного розвитку, педагог, що працює в п'ятих класах, має знати особливості індивідуального розвитку учня, його можливості, потреби й будувати навчально-виховний процес відповідно до них [3, с. 63]. Класному керівникові варто допомогти дитині сформувати навички й внутрішні психологічні механізми, необхідні для успішного навчання й спілкування на новому етапі розвитку.

Таким чином, перехід від дитинства до отрочества характеризується своєрідною мотиваційною кризою. Невдоволення собою, стосунками з іншими, критичність в оцінюванні результатів навчання – усе це може стати стимулом до розвитку потреби в самовихованні, а може й негативно відбитися на характері, стати перешкодою для повноцінного розвитку особистості. Проте готових рецептів щодо вирішення окресленої проблеми не існує. Учитель завжди має бути у творчому пошуку, адже в процесі навчання постійно виникають ситуації, що породжують нові проблеми, які й вирішувати треба по-новому.

Список використаних джерел:

1. Колесникова В.Ф. Психологія наступності: [словник-довідник] / В.Ф. Колесникова. – К.: Наук. світ, 2000. – 82 с.
2. Кремень В.Г. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку. – К.: ТОВ – Кадри, 2001. – 38 с.

3. Кушнарєнко А. Наступність у вітчизняній і зарубіжній педагогіці / А. Кушнарєнко, Н. Губанова, Я. Смірнова // Директор школи. Україна. – 2008. – № 6. – С. 62-65.

Кабанова О.О.

аспірант,

*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

ВАГОМИЙ ВНЕСОК ПРОВІДНОГО ЛІКАРЯ-ДЕФЕКТОЛОГА І. СОКОЛЯНСЬКОГО У РОЗВИТОК ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКИ

Сучасні соціально-економічні реалії зумовлюють до створення оригінальних теорій, ідей, концепцій виховання української молоді, варіативних типів навчальних закладів, нового змісту освіти, спрямованого на організацію і узгодженість інтересів громадянина і суспільства. Без цього освіта не може стати тим осередком, тим джерелом знань на основі яких створюється й поширюються суспільні цінності та підтримуються внутрішні зв'язки в суспільстві [1, с. 7].

Правові основи державної соціально-педагогічної допомоги дітям із особливостями психофізичного розвитку регулюється певними нормативно-правовими документами, а саме: Програмою «Освіта. Україна ХХІ століття», Законами України: «Про освіту», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про фізичну культуру і спорт», «Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті» та ін.

На сьогодні однією із важливих проблем є перш за все подолання соціальних і біологічних причин, які призводять до виникнення у дітей порушень у фізичному і психологічному розвитку.

Історико-педагогічний підхід до вивчення досвіду, нагромадження теорією і практикою навчання дітей із розумовими вадами, є важливим джерелом для систематизації й узагальнення наявних теоретичних засад олігофренопедагогіки [1, с. 10].

Олігофренопедагогіка – наука про виховання, навчання і шляхи корекції недоліків розвитку розумово відсталих дітей. Виникла як певний етап у розвитку медицини й педагогіки. Перше глибоке клінічне вивчення розумової відсталості провів французький психіатр Ескіроль (1772-1840 рр.). Французький лікар і педагог Е. Сегун опрацював першу педагогічну систему виховання й навчання розумово відсталих дітей, яка ґрунтувалася на розвитку активності, дієздатності розумово відсталої